

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ GELİŞİME İLİŞKİN İSTEKLİLİK DÜZEYLERİ*

Gülbeyaz KAÇAN

Kardeşler İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni

ÖZET

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim yönünde harcadıkları çaba, bu çabanın, cinsiyet, medeni durum, hizmet yılı, mezun olunan okul, görev yeri değiştirme sıklığı, mesleği seçme nedeni, hizmet içi eğitim kurslarına başvurma ve katılma gibi faktörlere göre değişiklik gösterip göstermediği, sınıf öğretmenlerinin kendilerini geliştirmek için hangi konularda hizmet içi eğitim almak istedikleri, mesleki gelişim yönündeki engeller ve sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi ne şekilde istedikleri araştırılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim İsteklilik Düzeylerini Belirleme” anketi, 220 öğretmene uygulanmıştır. Anketle toplanan verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim için çaba harcadıkları sonucuna varılabilir. 21 yıl ve üzeri hizmet yılı olan öğretmenler ile hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri başvuran ve katılan öğretmenler, ilköğretim okulu mezunu öğretmenler mesleki gelişim yönünde daha çok çaba harcamaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin önemli bir bölümünün öncelikli olarak; bireysel farklılıklara göre öğretim yapma, öğrenciyi güdüleme, öğrenciyi tanıma, disiplin, insan ilişkileri, iletişim, güzel ve etkili konuşma, zamanı etkin kullanma, çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme gücü gösteren çocukların eğitimi, üstün ve geri zekalı çocukların eğitimi, özel öğretim yöntemlerinden Türkçe eğitimi (ilk okuma-yazma eğitimi) ile matematik eğitimi konularından ve öğretmenlerin kişilik özelliklerini geliştirici, uygun tutum ve davranışlar kazandırıcı programlardan hizmet içi eğitim almak istedikleri görülmektedir. Mesleki gelişme engelleri olarak maddi sorunları, ders yükünün ve sınıf mevcudunun çokluğunu, siyasal ve politik baskıları ilk üç sıraya koyarken, önemli bir bölümü hizmet içi eğitimin okullarında görevlendirilecek eğitim danışmanlarınca verilmesini istemektedirler.

ANAHTAR KELİMELER

Sınıf öğretmeni, mesleki gelişim, hizmet içi eğitim

* Bu çalışma, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde sunulan yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

THE INCLINATION OF PROFESSIONAL IMPROVEMENT OF TEACHERS

ABSTRACT

In this research whether the effort teachers strive for their profession alters in respect to the factors such as marital status, total years of service, the frequency of changing places of employment the reason for choosing the profession, attendance and application to the courses of in-service training has been investigated. The other topics that have been investigated are on which subjects the teachers would like to get the courses of in-service training to improve their professions, the obstacles for Professional progress and how much do the teachers desire the courses of in-service training. An inquiry developed by the investigator on "the inclination of professional progress of teachers" has been applied to 200 teachers. In the analysis of the datum of the inquiry, investigators have benefited from frequency, arithmetical average, standart deviation, t-tests and LSD tests. The results obtained at the end of the inquiry are listed below. From the results we can conclude that the teachers who have served for or over 21 years or the ones who have attended or applied for the courses of in-service training schools are the ones who strive more for the professional progress. It is seen that, the most important part of the branch teachers, in priority would like to get courses of in-service training on the topics of giving education in respect to individual differences, the management of the students getting to know the students better, discipline, the human relationship, communication, rhetoric, functioning time, contemporary methods and techniques of teaching, education of the students surviving hardships in learning, the education of genius and mentally retarded students. Teaching maths and Turkish from the exceptional education methods, programmes building personality traits of teachers and programmes acquiring suitable behaviour and attitude. While enumerating; the economic problems, the classes being overcrowded, the political constraints to the first three ranks, most of the teachers want assigned education consultants who would give the courses of in-service training in their own schools.

KEY WORDS

Professional improvement, primary school teachers, inservice training

---

1.GİRİŞ

Hızla değişen dünyada toplumsal ve ekonomik gereksinimlerin çoğalarak ortaya çıkması, farklı niteliklerde insan gücüne duyulan ihtiyacı artırırken, hem farklı alanlarda hem de nitelikli insan gücünün yetişmesini gerekli kılmaktadır. Nitelikli insan gücünün yetişmesi, iyi bir eğitim sistemi ile, iyi bir eğitim sistemi de devamlı kendini yenileyen ve geliştiren okul, iyi yetişmiş ve kendini yetiştirmeye devam eden öğretmenlerle mümkün olmaktadır. Özellikle bütün öğretim kademelerinin temeli olan ilköğretimde çalışan sınıf öğretmenlerinin, sürekli değişerek yenilenen toplumun öğrencilerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri ve içindeki yetenekleri geliştirebilmeleri, ancak hizmet içinde eğitimleriyle

olanaklıdır. Öğretmenin hizmet içinde yetişmesi için mesleki gelişmeye inanması, kendi eksikliklerinin farkında olması ve bunları giderecek girişimlerinin olması gerekmektedir.

2.SINIF ÖĞRETMENİNİN MESLEKİ GELİŞİMİ

Öğretmenin niteliği, öncelikle öğretmenin mesleğe girişteki kalitesi ve hizmetindeki yetkinliği ile doğrudan ilişkili ise de ürünün ve sürecin sürekli olarak değerlendirilip, çağın gereklerine göre sürekli eğitimiyle de ilgilidir. Bilgilerin değişim hızının oldukça yavaş, sınıfta tek otoritenin öğretmen olduğu klasik eğitim, yerini hızla değişen bilgi dünyası ile giderek demokratikleşen, düşünen, soran, cevap arayan ve yaratan genç kuşakların yetişmesini amaçlayan modern eğitime bırakmıştır (Oktay, 1991, 187-193). Yaşam boyu süren ve sosyal bir olgu olan eğitim sürecinde öğretmenin sadece örgün yüksek öğretim programlarında çağdaş anlayış ve yaklaşımlarla eğitilmesi (Ersoy, 1998, 5-9) yeterli görülmemeli, öğretmen yetiştiren kurumdan mezun olduktan sonra da öğrenme süreci devam etmeli, hayat boyu sürmelidir (Churukian, 1995, 243-246). Çünkü hızla değişen ve karmaşıklaşan dünyada öğretmenin rolü de daha zorlaşmakta (Aydın, 1987, 241-249), eskinin nitelik ölçütlerine göre yetişmiş öğretmenler bile, kısa sürede nitelsiz duruma gelebilmektedir (Bülbül, 1981, 47-49).

Öğretmenin mesleki gelişimi, alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür alanlarındaki eğitim ihtiyaçlarının sürekli tespit edilip, bunları giderecek önlemlerin alınmasıyla mümkündür. Öğretmen kendini değerlendirme konusunda yeteneklerini geliştirdiği ve objektif olmaya çalışmayı başarabildiği zaman mesleki gelişmeye açık olabilir (Gözütok, 1991, 405-409). Toplumdaki ve eğitim sistemindeki sürekli gelişmeyi sağlayacak en önemli öge olan öğretmenin bu rolünü en iyi şekilde gerçekleştirmesi için kendini eğitmenin bilincinde olması, bu konuda istek duyması ve yapılan etkinliklere katılması gereklidir.

Nitekim siyasal ve politik baskıların, maddi sorunların özellikle konut ve geçim sorunlarının, ders saati ve sınıf mevcudunun çokluğunun, okul ikliminin, kişisel sorunların, otoriter yönetim ve denetimin, sınıf dışı bürokratik işlerin çokluğunun, geleceğe ilişkin güvencelerin azlığını, mesleğin bilinçli seçilmemesinin, sık tayinler ve rotasyonların, kitap satma, dergi parası toplama, eğitime katkı payı toplama gibi işlerin öğretmenin mesleki gelişme isteğini olumsuz etkilediği bilinen bir gerçektir. Bunun yanında mesleklerinde yeterli olan öğretmenlerin, yeterli olmayan öğretmenlerden rahatsız oldukları, morallerinin bozulduğu ve çalışma isteksizliği olduğu bilinmektedir (Ataklı, 1987, 6).

Öğretmenleri sadece hizmet öncesinde yetiştirip, bu bilgilerle meslek hayatlarını sürdürmelerini beklemek, mesleğin geri kalmasına ve dolayısıyla eğitimde kalitenin düşmesine neden olacağından öğretmenlerin devamlı kendilerini yetiştirip geliştirmeleri gereklidir. Bu geliştirme de hizmet içi eğitimle olanaklıdır.

2.1.Hizmet İçi Eğitim

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan her düzeyde personelin işe başladığından emekli oluncaya kadar işe alışmak, işteki verimliliklerini artırmak, personelin bilgi ve becerilerini geliştirmek, yeni durumlara uyumlarını ve ileri görevlere hazırlanmalarını sağlamak amacıyla yapılan eğitime hizmet içi eğitim

denir (MEB, 1989, 35). Öğretmenin mesleğine girdikten sonra yapılan, kişisel gelişme, ilerleme ve eğitim sisteminin ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan (Barros, 1995, 159-167) hizmet içi eğitim, öğretmenlerin mesleki yeteneklerini korumaları, değişen rollerini yerine getirebilmeleri için gerekli olan bir eğitimidir.

Veenman'ın belirttiği gibi öğretmenler açısından hizmet içi eğitimin yararları şunlardır (Silvester, 1997, 109-115):

- Öğretmenlerin bilimsel, eğitsel ve bireysel yeterliliğini arttırarak, profesyonel gelişimini teşvik etme,

- Okul gelişimini ve uygulamalarını geliştirme,
- Okullarda politik onay almış gelişimleri tamamlama,
- Öğretmenleri mesleki doyuma yöneltme,

Öğretmenlerin mesleki yaşamlarını sürekli güncel tutmak, onları çağdaş yöntemlerden, araştırma sonuçlarından ve eğitimdeki diğer ilerlemelerden haberdar etmek (Özyürek, 1981, 14), sürekli değişen ve çoğalan rollerine hazırlamak hizmet içi eğitimle mümkün olmaktadır.

3.ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Ülkemizde öğretmenlerin hizmet içinde eğitilmelerinden sorumlu olan MEB Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini yerine getirmede fazla etkili olamamaktadır. Yüklü paralar giden yaz kurslarından yeterince öğretmen yararlanamamakta, bundan dolayı öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde olumsuzluklar yaşanmakta, bu durumda öğretmenlerin mesleki gelişmeye karşı isteksizlik göstermelerine yol açmaktadır. Öğretmenler, uygun ortamlar yaratıldığında öğrenmeye, yetişmeye ve yükselmeye isteklidirler (Açıklalın, 1987, 250-263). Öğretmene yetişmesi ve gelişmesi için imkanlar verildiği takdirde öğretmenlerin verimliliklerinin artacağı ortadadır (Ataklı, 1996, 30). Eğitimde verimin artırılması öğretmenin sürekli kendini yenilemesiyle mümkündür. Bu durum, öğretmenin meslek içinde yetiştirilmesi ve geliştirilmesinin ön planda ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kişilerin meslek hayatları boyunca eğitilmeleri gerekliliğine inanmaları ve bu konuda kendilerinin de girişimlerinin olmaları gerekir. Başaran (1987, 12-19), 1970'den önce yetişen öğretmenlerin kendilerini yetiştirmeye istekli oldukları, eğitime ilişkin toplantılara, çalışmalara gönüllü katıldıkları, okullarında, sınıflarında iyi bir eğitim ortamı oluşturarak öğrencilerini yetiştirmek için nice zorluklara katlandıklarını belirtmiştir. Günümüzdeki öğretmenlerin ise mesleklerine karşı yabancılaşmakta oldukları, gelişim için yeterli istek duyup çaba harcamadıkları gözlemi bu araştırmanın yapılmasını zorunlu kılmıştır. Öğretmenlerin meslek içinde gelişmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri ve hizmet içi eğitim programlarına katılma konusunda istekli olmaları, mesleklerindeki başarıyı arttıracaktır. Bunun için de öğretmenlerin mesleklerinde gelişmek için harcadıkları çabayı bulmak mesleki gelişme yönündeki engelleri tespit etmek ve öğretmenlerin hangi konularda, ne şekilde eğitim almak istediklerini belirlemek ve bu konuda öğretmenlere ışık tutacak öneriler geliştirmek, araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin mesleklerinde geliştirilmesi ve verimin yakalanması iyi bir eğitim politikası ile, iyi bir eğitim politikası da öğretmenlerin görüşlerinden

yararlanarak ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek, planlanması ve uygulanması doğrultusunda sağlanabilir.

Çağdaş örgütlerde insan kaynağının geliştirilmesinin temelinde de bireyin düşüncesini değiştirerek, bireyi geliştirmek yatar. Bireyi geliştirmede de onun düşünce ve davranış yapısının, zihinsel, duygusal ve tinsel boyutlarda, bütüncül bir yaklaşımla ele alınıp, her birinin diğeri ile dengeli biçimde geliştirilmesi esastır. Öğretmenleri de mesleklerinde geliştirebilmek için onların düşüncelerini değiştirmekle işe başlamak gerekir. Öğretmeni geliştirmek, öğretmenin kendini biyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlarda tanımasını sağlayıp, özgünlüğünün korunarak, yeteneklerini geliştirmek ve gizil güçlerini açığa çıkarmaktır (Açıkalın, 1994, 33-42). Öğretmenlerin kendilerini hem bireysel, hem de mesleki yönden geliştirmelerinin gerekliliğine ve önemine inanmaları, değişmeye ve gelişmeye istekli olmaları gerekir. Bunun için de öğretmenin sadece açılan hizmet içi eğitim kurs ve seminerlerine gitmeleri yeterli olmamalı, bu konuda kendi girişimlerinin olması ve bu girişimlerinin okul tarafından desteklenmesi gerekir.

Mesleki gelişme isteği olan ve bu yönde çaba harcayan öğretmen, yalnızca belli öğrenci topluluğunu değil, aynı zamanda içinde buldukları toplumun kültürünün gelişmesine de katkıda bulunmuş olur. Sürecin kalbinde yer alan ve süreçte eksikliğini hissettiği konuları bilen öğretmenin, kendi eksikliğini kapatmaya çabalamadığı, kendini değiştirmeyi zorunlu görmediği, kısacası bilinçli olmadığı sürece açılan hizmet içi eğitim programlarından faydalanamayacağı bir gerçektir. Öğretmenlerin kendi ihtiyaçlarını kendilerinin tespit etmiş oldukları programlara daha istekli katılıp, daha başarılı olacakları ortadadır. Öğretmenleri başarılarından ve performanslarından dolayı ödüllendirmek, cesaretlendirmek, hatalarını bulmaktan çok iyi şeylerini yakalama sürecinde yoğunlaştırmak (Açıkalın, 1994, 50) onların mesleki gelişim isteklerini attıracaktır. Öğretmenlerin kişisel ve mesleki yönde gelişme göstermeleri onların isteklilik düzeyiyle doğru orantılı olduğundan öğretmenlerin mesleki yönde gelişmek isteyip istemediklerinin bilinmesinde yarar vardır.

4.ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

1.Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim yönünde harcadıkları çabaya ilişkin görüşlerinin;

- Cinsiyet
- Hizmet yılı
- Medeni durum
- Mezun olunan okul
- Görev yeri değiştirme sıklığı
- Mesleği seçme nedeni
- Hizmet içi eğitim kurslarına başvurma
- Hizmet içi eğitim kurslarına katılma, gibi faktörlere göre dağılımı nedir?

2.Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim yönünde harcadıkları çaba yukarıdaki faktörlere göre değişiklik göstermekte midir?

3.Sınıf öğretmenleri, kendilerini geliştirmek için hangi konularda hizmet içi eğitim almak istemektedirler?

4.Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki gelişim yönündeki engeller nelerdir?

5.Sınıf öğretmenleri hizmet içi eğitimi ne şekilde istemektedirler?

5.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma; ilköğretim sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri konusunda isteklilik düzeylerini saptamak, mesleki gelişim yönünde bireysel olarak harcadıkları çabayı bulmak, mesleki gelişim isteklerini olumsuz etkileyen en önemli nedenleri tespit etmek, mesleki gelişimleri için düzenlenecek hizmet içi eğitimin nasıl ve konuların neler olması gerektiğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

6.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ile ilköğretim sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim istekleri, bu isteği olumsuz yönde etkileyen en önemli nedenler, mesleki gelişimleri için düzenlenecek hizmet içi eğitimin nasıl ve konuların neler olması gerektiği tespit edilerek, öğretmenlerin mesleki bakımdan gelişmesi için öneriler ortaya konulacaktır. Bu önerilerin ortaya konulması, öğretmenlerin verimli ve etkili olmalarını sağlayarak öğretmeni mesleki bakımdan geliştirmesi, öğretmen niteliğinin ve bu sayede öğrenci niteliğinin yükseltilmesine ışık tutması açısından önemlidir.

7.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma, tarama modelinden genel tarama modeline giren bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini 1999-2000 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Eskişehir İli merkezindeki ilköğretim okullarının I. kademesi oluşturmaktadır. Evreni oluşturan her okul bir küme kabul edilerek örneklem, oransız küme örnekleme yoluyla seçilmiş olup, 15 ilköğretim okulundaki 220 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.Araştırmacı tarafından alanyazın taraması sonucu geliştirilen “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim İsteklilik Düzeylerini Belirleme” anketi ile veriler toplanmıştır. 5 bölümden oluşan anketin geçerlik çalışması için alan uzmanlarının görüşü alındıktan sonra, anketin güvenilirliği için anket araştırma örneklemini dışında küçük bir gruba uygulanarak, gerekli düzeltme işlemlerinden sonra kullanıma hazır hale gelmiştir. Toplanan verilerin çözümlenmesinde, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma hesapları yapılmış, ikili küme karşılaştırmalarında t testi, ikiden çok küme karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi, gruplar arası farklılığı bulmada LSD testi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmesinde “SPSS” paket programı kullanılmış olup, istatistiksel çözümlenmelerin anlamlılık düzeyi 0.05 olarak benimsenmiştir.

8.BULGULAR VE YORUM

Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim yönünde harcadıkları çabaya, bu çabanın, cinsiyet, medeni durum, hizmet yılı, mezun olunan okul, görev yeri değiştirme sıklığı, mesleği seçme nedeni, hizmet içi eğitim kurslarına başvurma ve katılma gibi faktörlere göre değişiklik gösterip göstermediğine, sınıf öğretmenlerinin kendilerini geliştirmek için hangi konularda hizmet içi eğitim almak istediklerine, mesleki gelişim

yönündeki engellere ve sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi ne şekilde istediklerine ilişkin araştırmada ulaşılan bulgular ve bunlara ilişkin yorumlar aşağıda verilmiştir.

8.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim Yönünde Harcadıkları Çabalar

1. Sınıf öğretmenlerinin tamamının (%100.0) yeni fikirlere ve değişime açık oldukları, eğitimle ilgili bilimsel yenilikleri %99.3'ünün, mesleki yayınları %96.8'inin takip ettiği, eğitimle ilgili bilimsel toplantı ve konferanslara %87.5'inin, mesleki derneklerin etkinliklerine % 57.0'sinin katıldığı, %43.0'ünün katılmadığı, meslektaşlarıyla bilgi alışverişinde %99.3'ünün bulunduğu, meslektaşlarını eleştirirlerini %99.3'ünün dikkate aldığı, öğrencilerine kendilerini %99.4'ünün değerlendirme fırsatı verdiği, gazete ve dergilerde eğitimle ilgili çıkan yazıları %96.7'sinin takip ettiği, kütüphanelerden %86.9'unun yararlandığı, radyo ve televizyonlardan yayınlanan eğitim programlarını %97.4'ünün izlediği, eğitimdeki yeni yaklaşımları okullarında %98.7'sinin uygulamaya gayret ettiği tespit edilmiştir. Buna göre genel olarak sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim için çaba harcadıkları sonucuna varılabilir.

2. Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim yönünde harcadıkları çabanın cinsiyet, hizmet yılı, medeni durum, mezun olunan okul, görev yeri değiştirme sıklığı, mesleği seçme nedeni, hizmet içi eğitim kurslarına başvurma, hizmet içi eğitim kurslarına katılma, gibi faktörlere göre dağılımları incelendiğinde, t testi sonuçlarına göre ($0.089 > 0.05$) olduğundan sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları bireysel çaba, cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Varyans analizi sonuçlarına göre ($0.04 < 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba, hizmet yıllarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığa LSD testi ile bakılmıştır. LSD testinde hizmet yılı 11-15 yıl olan öğretmenler ile hizmet yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler arasında mesleki gelişim çaba puanları farklılık göstermiştir. Buna göre, 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler, diğer öğretmenlere göre mesleki gelişim için daha çok çaba harcamaktadırlar.

t testi sonuçlarına göre ($0.274 > 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba, medeni duruma göre farklılık göstermemektedir. Varyans analizi sonuçlarına göre ($0.0074 < 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba, mezun olunan okula göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığa LSD testi ile bakılmıştır. LSD testi sonuçlarına göre, ilköğretmen okulu mezunu olan öğretmenlerin aritmetik ortalamaları yüksek olmasından dolayı bu grup lehine bir fark vardır. Buna göre, ilköğretmen okulu mezunu öğretmenler diğer öğretmenlere göre mesleki gelişim için daha çok çaba harcamaktadırlar.

Varyans analizi sonuçlarına göre ($0.9490 > 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba, meslekte görev yeri değiştirme sıklığına göre farklılık göstermemektedir. Varyans analizi sonuçlarına göre ($0.8227 > 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba meslek seçme nedenine göre farklılık göstermemektedir. Varyans analizi sonuçlarına göre, ($0.0147 < 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba hizmet içi eğitime başvuru sayısına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığa LSD testi ile bakılmıştır. LSD testi sonuçlarına göre, hizmet içi eğitime hiç başvurmayan

öğretmenler ile dört kez ve üzeri başvuran öğretmenler arasında; hizmet içi eğitime iki kez başvuran öğretmenler ile dört kez ve üzeri başvuran öğretmenler arasında farklılık vardır. Hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri başvuranların lehine fark bulunmuştur. Buna göre, hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri başvuranlar, mesleki gelişim için daha çok çaba harcamaktadırlar.

Varyans analizi sonuçlarına göre ($0.0095 < 0.05$) sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için harcadıkları çaba hizmet içi eğitime katılma sayısına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığa LSD testi ile bakılmıştır. LSD testinde hizmet içi eğitime hiç katılmayan öğretmenler ile dört kez ve üzeri katılan öğretmenler arasında; hizmet içi eğitime iki kez katılan öğretmenler ile dört kez ve üzeri katılan öğretmenler arasında; üç kez katılan öğretmenler ile dört kez ve üzeri katılan öğretmenler arasında farklılık vardır. Hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri katılanların lehine fark bulunmuştur. Buna göre, hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri katılanlar mesleki gelişim için daha çok çaba harcamaktadırlar.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için bireysel olarak harcadıkları çaba, hizmet yılı, mezun olunan okul, hizmet içi eğitime başvurma ve katılmaya göre değişmektedir. Hizmet yılına göre; 21 yıl ve üzeri kıdemi olan öğretmenler, mezun olunan okula göre; ilköğretmen okulu mezunu öğretmenler, hizmet içi eğitime başvurmayaya göre; dört kez ve üzeri başvuranlar, hizmet içi eğitime katılmaya göre; dört kez ve üzeri katılanlar lehine farklar bulunmuştur. Buna göre; hizmet yılı, hizmet içi eğitime başvurma ve katılma arttıkça mesleki gelişim için daha çok istek duyularak çaba harcanmaktadır. 21 yıl ve üzeri hizmet yılı olan öğretmenler ile hizmet içi eğitime 4 kez ve üzeri başvuran ve katılan öğretmenler mesleki gelişim yönünde daha çok çaba harcamaktadırlar. Mesleki gelişim için ilköğretmen okulu mezunu öğretmenler daha çok çaba harcamaktadırlar.

8.2.Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Almak İstedikleri Konular

Sınıf öğretmenlerinin %49.4'ü bireysel farklılıklara göre öğretim yapma, %44.2'si öğrenciyi güdüleme, %47.4'ü öğrenciyi tanıma, %48.1'i disiplin, %44.8'i insan ilişkileri, %42.9'u iletişim, %47.4'ü güzel ve etkili konuşma,, %42.9'u zamanı etkili kullanma, %50.6'sı çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri, % 42.9'u öğrenme güçlüğü gösteren çocukların eğitimi, %41.6'sı üstün ve geri zekalı çocukların eğitimi, %43.5'i özel öğretim yöntemlerinden Türkçe öğretimi (ilkokuma-yazma öğretimi) %48.1'i matematik öğretimi konularından, %48.7'si öğretmenlerin kişilik özelliklerini geliştirici, uygun tutum ve davranışlar kazandırıcı programlardan hizmetçi eğitim almak istemişlerdir.

8.3.Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişmesini Engelleyen Faktörler

Sınıf öğretmenleri en önemli mesleki gelişme engeli olarak %76.3'ü maddi sorunları, %55.9'u ders yükünün ve sınıf mevcudunun çokluğunu, %42.8'i siyasal ve politik baskıları ilk üç sıraya koyarken, %60.3'ü mesleki gelişme yönündeki engellerden mesleki gelişmenin önemine inanmamayı, %40.2'si kitap satma, dergi parası toplama ve eğitime katkı payı toplama gibi işleri, %37.7'si okul iklimini 9.10. ve 11. sırada mesleki gelişme yönündeki en önemsiz engeller görmüşlerdir.

8.4.Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimleri İçin Düzenlenecek Eğitim Faaliyetlerinin Düzenlenme Biçimi

Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için düzenlenecek eğitim faaliyetlerinin; öğretmenlerin %37.0'si okullarda görevlendirilecek eğitim danışmanları ile, %26.6'sı bütün öğretmenlerin bir araya gelip fikir alışverişi yapabilecekleri öğretmen merkezleri ile, %14.9'u hizmet içi eğitim dairesinin faaliyetleri ile, %11.0'i lisansüstü programlar ile, %6.5'i uzaktan eğitim ile ve %3.9'u da üniversiteler tarafından uygulanacak yaz kursları ile gerçekleştirilmesini istemişlerdir.

9.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına dayalı olarak, ilköğretim I. kademe sınıf öğretmenleri genelde mesleki gelişimin bilincinde olup, bunun için çaba harcamaktadırlar. Bu çabanın cinsiyet, medeni durum, mesleği seçme nedeni ve görev yeri değiştirme sıklığına göre değişmektedir. Hizmet yılında 21 yıl ve üzeri öğretmenler lehine, mezun olunan okulda ilköğretmen okulu mezunu öğretmenler lehine, hizmet içi eğitime başvurma ve katılmaya göre de hizmet içi eğitime dört kez ve üzeri başvuranlar ve katılanlar lehine değişmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişim çabaları maddi sorunlar, ders yükü ve sınıf mevcutlarının çokluğu, siyasi ve politik baskılardan dolayı engellenmektedir. Öğretmenler mesleki gelişimleri için gerekli olan hizmet içi eğitimin okullarında görevlendirilecek eğitim danışmanlarınca verilmesini istemektedirler. Öncelikli olarak öğretmenler sınıf yönetiminden bireysel farklılıklara göre öğretim yapma, öğrenciyi güdüleme, disiplin, öğrenciyi tanıma, iletişim, güzel ve etkili konuşma ve zamanı etkin kullanma, çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme güçlüğü gösteren çocukların eğitimi, üstün ve geri zekalı çocukların eğitimi ve insan ilişkileri ile, özel öğretim yöntemlerinden matematik öğretimi ve Türkçe öğretimi konularıyla; öğretmenlerin kişilik özelliklerini geliştirici ve uygun tutum ve davranışlar kazandırıcı programlar ile öğretmenlerin bireysel yeteneklerini geliştirici programlardan hizmet içi eğitim almak istemektedirler.

Araştırma bulgularına ve araştırma boyunca edinilen gözlemlere göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişme yönündeki engellerden biri olan maddi sorunları çözümlenmeli, ders yükleri ve sınıf mevcutları azaltılmalıdır. Özellikle öğretmenin önemli bir zamanını alan yıllık ve ünite planları öğretim yılı başında okul yönetimi tarafından çoğaltılıp her sınıfın öğretmenine dağıtılmalıdır.

2. Okullarda öğretmenlerin her an yararlanabilecekleri eğitim danışmanları (eğitim planlaması, program geliştirme uzmanı, okul danışmanı, özel eğitim uzmanı, eğitim teknolojisi uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, rehberlik uzmanı) görevlendirilmelidir.

3. Sınıf yönetimi, çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme güçlüğü gösteren çocukların eğitimi, üstün ve geri zekalı çocukların eğitimi ve insan ilişkileri, matematik öğretimi ve Türkçe öğretimi konularından hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmeli; öğretmenlerin kişilik özelliklerini geliştirici ve uygun tutum ve davranışlar kazandırıcı programlar ile öğretmenlerin bireysel yeteneklerini geliştirici programlardan da hizmet içi eğitim kursları açılmalıdır.

KAYNAKLAR

AÇIKALIN, Aytaç (1987); Üniversitelerde Öğretmenlerin Hizmet İçinde Yetiştirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, “Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü” Uluslararası Sempozyumu (17-19 Kasım) Özel Sayı 2, s. 250-263.

AÇIKALIN, Aytaç (1994); Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Yönetimi, Pegem Yayınları, Ankara.

ATAKLI, Aylanur (1987); İlkokullardaki Hizmet İçi Eğitim Seminerlerinin Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ATAKLI, Aylanur (1996); İlkokullarda Yönetici Davranışlarının Öğretmenlerin Verimliliğine Etkisi, M.E.B Yayınları: 3032, Eğitim Dizisi 18, İstanbul.

AYDIN, Mustafa (1987); “Bir Hizmet İçi Eğitim Olarak Denetim”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, “Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü”,Uluslararası Sempozyumu (17-19 Kasım 1986) Özel Sayı 2, s. 241-249.

BARROS, Joao Pedro De (1995); “Portekiz’deki Öğretmen Eğitim Sistemleri”, Avrupa Konseyi Ülkelerinde Öğretmen Yetiştirme Politika ve Modelleri (21-26 Eylül 1992, İzmir), MEB, Ankara, s.159-167.

BAŞARAN, İbrahim Ethem (1987); “Öğretmenliğin Toplumdaki Konumu”, Çağdaş Eğitim Dergisi, Cilt 12, Sayı 118, s. 12-19.

BÜLBÜL, Sudi (1981); “Öğretmenin Değişen Rolü: Nitelik ve Verimlilikle İlgili Bazı Sorunlar”, Milli Eğitim:Üç Aylık Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi, MEB, İstanbul, s. 47-50

CHURUKIAN, A. George (1995); “Avrupa Konseyi Ülkeleri’nde Öğretmen Eğitimi Politika Modelleri: Sonuç Raporu ve Tavsiyeler”, Avrupa Konseyi Ülkeleri Öğretmen Yetiştirme Politika ve Modelleri (21-26 Eylül 1992, İzmir), MEB, Ankara, s. 243-246.

ERSOY, Yaşar (1998); “Öğretmenlikte Yeterlilik ve Yetkinlik Değerlendirmesi”, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 246, Eylül, s. 5-9.

GÖZÜTOK, Dilek (1991); “Öğretmenlerin Öğrencilerin Algılarına Göre Mesleki Davranışların Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, s. 405-409.

MEB (1989); 1988 Yılında Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri, Ankara.

OKTAY, Ayla (1991); “Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 3, s. 187-193.

ÖZYÜREK, Leyla (1981); Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliği, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.

SILVESTER, Helen (1997); “Inset, Projects and Evaluation”, In-Service Teacher Development:International Perspectives, Edit.David Hayes, Prentice Hall, London, s.109-115.